

שיח

יציאת שבת

5.21

כניסת שבת

4.19

יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים

מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת ויגש, טבת תשע"ג שנה שלושים וארבע, גליון מס' 11

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

אברהם

"יראת שמים" אמיתית - כיצד?

"יראת שמים" שזורה בכל ספר בראשית, כגון: "עתה ידעת, כי ירא אלקים אתה" (כב, יב), "כי אמרת, רק אין יראת אלקים במקום הזה" (כ, יא), יוסף מול אשת פוטיפר - עמידתו כשיראת ה' מול פניו וכו'.

"יראת שמים", לכאורה, נושא נדוש וברור, והשאלה: האם עומק המושג "יראת שמים" מובן לכלולנו? מה הקריטריון לבחינת "יראת שמים"? כיצד לקבוע מי ירא ה' יותר? כדי להבין זאת, אומר הפסוק על אברהם אבינו: "עתה ידעת, כי ירא אלקים אתה". שואלים המפרשים: וכי עד עכשיו, ה' לא ידע?

בספר "מדרש אור חדש" מביא את הגאון מווילנא בספרו "קול אליהו" על פרשת ויגש, העונה תשובה לשאלה דלעיל, וממנה נלמד מהו הקריטריון העיקרי לבחינת "יראת שמים".

ישנן שתי מצוות שיש להן אותו שם: מצוות כיבוד אב ואם ושילוח הקן. לקיום מצוות אלו, דרושות תכונות אופי שונות: לכיבוד אב ואם - נדרשת תכונת הכרת הטוב ורגש הרחמים, ואילו במצוות שילוח הקן - נדרשת מידה מסוימת של אכזריות, ולמה? מובא בירושלמי, כאשר מקיימים את שילוח הקן, האם - הציפור - מטביעה עצמה מרוב צער בים.

אומרים לאדם המקיים מצוות כיבוד אב ואם: "מצוות שילוח הקן לפניך!", אדם זה עונה: "איני יכול, מתוך חשש שהציפור תמות בגללי וגם יהיו לי ריגשי אשמה". מודגש בפניו: "ה' ציווה על מצווה זו!" וממשיך אותו אדם לענות: "איני יכול".

הגאון מווילנא אומר, לא כל אדם הגומל חסד - יש לו יראת ה'. יתכן, שגומל חסד בגלל ליבו הרחום, ללא כל קשר לציווי ה'. זאת אומרת, "יראת שמים" אמיתית - נמדדת לא במי שמקיים מצוות שנוח לו עמן ומתמזגות באופיו, אלא במי שמקיים מצוות שקשה לו בקיומן או קיומן גורם לו אי-נוחות חברתית בסביבתו. כאן נמדד ה"יראת שמים" שלו.

הקריטריון לבדיקת "יראת שמים" - יכולתך לקיים מצוות שקשה לך, לא נוה לך ולא מתאים לסביבתך. לכן, כתוב אצל אברהם: "עתה ידעת, כי ירא אלקים אתה". היינו חושבים, שאברהם קיים מצוות שמתמזגות היטב באופיו, כגון: גמילות חסד, בא הכתוב ומדגיש, שאברהם עמד בניסיון הנוגד את כל אופיו ומהותו, מאיש חסד היה עליו להיות איש אכזר וכו'.

"עתה ידעת", עכשיו אפשר לכתוב בתורה, שאברהם הוציא מרחוק לפועל את ה"יראת שמים" השלמה והאמיתית. הגמרא בברכות (כח, ב) מספרת, שרבי יוחנן בן זכאי בירך את תלמידיו: "יהי רצון, שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם". ענו לו: "עד כאן!!", ענה להם: "וילאני!" - שתגיעו לדרגה זו.

רבי יעקב קניבסקי זצ"ל (הסטייפלער) בספרו "ברכת פרוץ" (פרק ז), מאיר לנו את דברי הגמרא באור יקר ומסביר, מהי "יראת שמים" אמיתית. שואל הסטייפלער: האם צריך לברך גדולי עולם, כאמוראים ותנאים, בברכת "יראת שמים"? ועונה: נחיה, שנשאל אדם כשמצבו שפיר מאד, ממי אתה מפחד - מה? או מהאדם? יענה לך האדם בחוש הכרתו - בשכלו, כי הוא מפחד מה? מה יקרה, כאשר אותו האדם שכח להזמין חבר טוב לאירוע חשוב שערך? נצבט לו הלב, יש לו אי-נעימות מחברו. מדגיש הסטייפלער, ואם אדם זה שכח להתפלל מנחה כיוון ששרדם, האם אותה אי-נעימות יש לו מה? האם ליבו נצבט באותה המידה? בוודאי, אומר האדם, הייתי אנוס ואשלים את התפילה, כפי ההלכה.

בוא ורא, כאשר חוש ההכרה - השכל עונה, בוודאי יגיד האדם שמהו הוא מפחד יותר. אבל במבחן המציאות, הרגש נכנס פנימה הרבה פעמים ואתה מגיב מההיבט הרגשי כלפי חברך. לכן, לא נעים לך יותר מהאדם מאשר מהו יתברך.

לכן, בירך אותם רבי יוחנן (ברכות, שם): יהי רצון, שבמבחן הרגש - במציאות, תעשו שיוויין בין ה' לאדם והלוואי שעמדם בכך. זוהי "יראת שמים" אמיתית.

על פי הנכתב לעיל, על האדם לשים לב יותר למצבו "בסולם היראת שמים" וידע כמה להשתפר.

חי חדד

גליון זה מוקדש ע"י ר' אליעזר גנץ ומשפחתו שיחיו לע"ע האם, החותנת, מרת הניה גנץ ע"ה בת ר' שמואל אריה וינטע ז"ל נלב"ע ט' בטבת תשס"ט תנצב"ה

חדשות רעמסס / עורך: נפתלי יערי

יהודה בן יעקב לצפנת פענח: כל דבריך עליה!

ויכוח קולני התעורר בין יהודה בן יעקב לבין המשנה למלך - צפנת פענח. לדברי עדי-ראינה לויכוח הקולני, דיבר יהודה קשות. בראש ובראשונה, התלונן יהודה על החקירה שנחקרו על ידי המשנה למלך. זכור, נשאלו בני יעקב: "היש לכם אב או אחי?", טוען יהודה, וכי בתך היינו מבקשים לקחת, או אחותינו אתה מבקש? בנוסף, פנה יהודה לרחמיו של צפנת פענח והסביר לו את המצב הקשה בו נתון אביהם. לדברי יהודה, אחיו של בנימין מת (פרשנו רש"י מסביר, שיהודה לא אמר אמת, כיוון שחשש שמא יורה לו המשנה למלך להוריד גם אותו), מאותה אם נשאר רק בנימין ועתה אם ילקח בנימין, עלול אביהם הזקן, חס ושלום, למות.

עוד טען יהודה באזני המשנה למלך: אף לתפלא, מדוע אני נכנס לדבר איתך יותר משאר האחים, הסיבה לכך היא: שאני אישית, ערבותי לאבי בשני העולמות - גם בעולם הזה וגם בעולם הבא - והתחייבתי להחזיר אותו בשלום לבית אבי.

בסופו של דבר, הציע יהודה לצפנת פענח, שהוא ישאר כעבד - שכן הוא עדיף על פני בנימין, גם בכך, גם בגבורה וגם ביכולתו להיות עבד.

תדהמה בקרב בני יעקב: המשנה למלך - צפנת פענח - הוא יוסף

תדהמה אחזה בבני יעקב, כאשר בעקבות נאומו של יהודה בפני המשנה למלך, התודע המשנה למלך בפניהם, באמרו: "אני יוסף!".

כאשר סיים יהודה את נאומו הדרמטי (ראה כתבה בעמוד זה), דרש המשנה למלך מכל הנוכחים, פרט לבני יעקב, לצאת מהחדר ואז הכריז בפני בני יעקב: "אני יוסף! העוד אבי חי!!!"

לדברי פרשנים יודעי דבר, הבושה נבעה מתחושת: "אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה", שהרי נבהלו האחים מתוכחתו של יוסף ואף יוכלו לעמוד בפני תוכחתו של "מי שאמר והיה העולם!"

כאשר ראה יוסף שהאחים נבהלים מפניו, דבר אליהם דברי נוחמים ואמר להם: "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם".

ה' ליעקב: "אל תירא מרדה מצרימה!"

יעקב הנמצא בדרכו להפגש עם בנו יוסף, התעכב בבאר שבע ושם הקריב זבחים. הקב"ה גלה אליו בהלום הלילה ואמר לו: "אל תירא מרדה מצרימה".

לדברי כתבינו ופרשנים הנלווים למחנה ישראל בדרכו מצרימה, השתכנע יעקב שיוסף בנו אכן חי, כאשר ראה את העגלות ששלח יוסף אליו. לדברי פרשנינו, עסק יעקב בלימוד עם יוסף בדיני עגלה ופרקה, כך שהעגלות היוו סימן שאכן יוסף הוא השולח את העגלות. הקב"ה הבטיח ליעקב, שהוא יהיה עמו גם בירידה למצרים וגם בעלייה ממנה.

דרש דרש

מהמדרש לפרשת ויגש

בראשית רבה, ויגש צג, ט - אמר רבי חייא בר אבא: כל הדברים שאף קורא שדיבר יהודה ליוסף בפני אָחיו, עד שאף מגיע "ולא יכול יוסף להתאפק" (מה, א), היה בהם פיוס ליוסף, ופיוס לאָחיו, ופיוס לבנימין. פיוס ליוסף, לומר: ראו היאך הוא נתון נפשו על פְּנֵיהָ של רחל. פיוס לאָחיו, לומר: ראו היאך הוא נתון נפשו על אָחיו. פיוס לבנימין, אמר לו: כשם שנתתי נפשי עִלְיך, כך אני נתון נפשי על אָחֶיךָ. "ולא יכול יוסף להתאפק" וגו'.

לקוראינו: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת

בסיוע כולל "יד ברודמן" רחובות

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק
העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודיינות, בית שפירא, רחובות
טלפון: 08-9412048
אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach
הדפסה: דפוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106

חברתנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach
טלפון: 08-9412048
הדפסה: דפוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106

